

Herinneringen aan de oorlog, die je nooit meer vergeet

Henk Vijge

Wanneer je wilt vertellen wat de bevrijding nu zeventig jaar geleden, voor jou betekent, dan moet je toch eerst weten waar je van bevrijdt bent en waarom. Dat is een moeilijke opgave op meer dan één punt, maar laat ik het proberen. Wanneer je het zelf niet hebt meegemaakt, kun je er geen voorstelling van maken. Zij die het wel hebben meegemaakt kunnen er meestal niet over praten. De herinneringen die ik wil doorgeven zijn maar een heel klein deel van alles wat ons gezin in de tweede wereldoorlog is overkomen. Het geeft wel een beeld van het leven van de mensen uit Putten in die tijd.

Het begon allemaal in 1940. De Duitsers vallen ons land binnen. Al snel beginnen zij het land leeg te roven, niet alleen goederen maar ook groepen mensen, zoals Joden, Zigeuners en jonge jongens die in Duitsland moeten gaan werken. Mijn ouders zijn het daar niet mee eens en verzamelen al in begin 1941 een groepje gelijkgestemde mensen om zich heen en gaan in verzet. De Duitsers vinden dat niet goed en al spoedig weten zij een Nederlander, die met de vijand heult en bereid is om zijn eigen mensen te verraden, in de groep te infiltreren. Dit heeft tot gevolg dat de groep wordt opgepakt en veroordeeld, drie mannen worden ter dood gebracht en de anderen worden naar concentratiekampen gestuurd in de afdeling 'Nacht und Nebel' dat wil zeggen; zij moeten spoorloos in het niets verdwijnen. Dat is in 1942.

Maar het wordt steeds erger. In 1944 vinden de Duitsers eindelijk een aanleiding om ons dorp Putten, wegens het vele verzet dat van hier uit plaatsvindt af te straffen. De burgers worden uit hun huizen gehaald, de vrouwen en kinderen worden in de kerk opgesloten en de mannen van achttien tot vijftig jaar

worden opgesloten in de school op het marktplein achter de kerk. De volgende dag worden de mannen met de trein afgevoerd naar kamp Amersfoort en verder naar Duitsland. De vrouwen en kinderen moeten het dorp uit want dat wordt in brand gestoken. Op de heide naar Ermelo horen we explosies en achterom kijkend zien we de rookwolken boven de bomen uitkomen. We zien en horen ook de Engelse jagers die komen kijken wat er aan de hand is. De volgende dag mogen we terug naar Putten.

Het wordt steeds angstiger.

Als we naar het dorp moeten voor de boodschappen, moeten we om de haverklap duiken in, aan de kant van de weg gegraven zogenaamde schuttersputjes omdat de Engelse vliegtuigen alles wat beweegt aanvallen en vernietigen. De Hongerwinter is begonnen en iedereen die niet zelf zijn eten kan produceren, lijdt honger. In Januari 1945 doen de Duitsers nog een laatste poging om met het restant van hun luchtvloot Londen te bombarderen, maar daar komt niets van terecht, de meeste krijgen motorpech boven zee en de rest wordt door de geallieerden afgeschoten.

Dan wordt het april.

De geallieerden zijn er eindelijk in geslaagd om de Rijn en de IJssel over te steken en zijn op weg richting ons dorp. De bedoeling is om via de lijn Arnhem-Putten de Duitsers in Noord en Zuid Holland de weg naar Duitsland af te snijden.

Op de avond van de vijftiende April komen er plotseling gierende geluiden over het huis. De boer, bij wie wij zijn ondergedoken, komt vertellen dat het granaten zijn en dat we beter in de schuilkelder kunnen gaan. Dat is een hol in de grond, afgedekt met palen en een dikke meter zand en grasplaggen, zodat het praktisch onzichtbaar is. Drie dagen duurde dat, af en toe even er uit om te eten of je behoefte te doen. Het gevaar duurt voort, er wordt zwaar gevochten in de Prinsenkamp in Voorthuizen en later bij het woonwagenkamp in Putten, daar zijn ook een paar Amerikanen gesneuveld.

Op 17 april staat de boer met zijn zonen en schoonzonen voor het huis te kijken naar de voorbijtrekkende tanks als plotseling een door-gedraaide Duitse jongen van een jaar of 16, vanuit het bos met een geweer op de tanks begint te schieten. Waarschijnlijk denken de soldaten, dat het de mensen voor het huis zijn die schieten, want een tank stopt, draait alle geschut richting het huis en begint te schieten met alles wat ze aan boord hebben. Gelukkig weten de mensen goed weg te komen, slechts één persoon loopt een schram op door een granaatscherf. Het huis komt er slechter vanaf. In één van de luiken zitten op een stukje van dertig bij veertig centimeter 48 kogelgaten. Veel kogels vliegen ook dwars door het huis heen. Ook een broedschuur van twintig meter lang gaat volledig in puin. Alleen het varken overleeft het niet, als het geslacht wordt, blijken er twee volle handen scherven en kogels in te zitten.

Dan wordt het 18 april en worden we overspoeld door geallieerde soldaten. Op het land naast het huis van de boer worden kanonnen opgesteld waarmee ze op Amersfoort gaan schieten.

De soldaten moeten ook het bos in om zo als ze zeggen, Duitsers te vangen. Ze nemen geen geweer mee want zeggen ze een 'zakmes' is genoeg. Zo bang zijn die Duitse jongens, jongens niet ouder dan een jaar of 16. Ook wordt er naast het huis een veldkeuken ingericht. Tot onze vreugde krijgen we van hen lekker witbrood. Ook zijn er soldaten die waarschijnlijk geen gebakken spek lusten en het daarom maar weggooiden. Wij rapen het op en geven het aan moeder die het afspoelt. Wat hebben wij die avond lekker gegeten.

Eindelijk zijn we bevrijd. Tenminste wel lichamelijk en we kunnen weer vrijuit spreken. Geestelijk heeft dat meer dan zestig jaar geduurd en het duurt nog steeds voort, want op de meest vreemde momenten komen de beangstigende herinneringen weer terug. Dat trauma raak je nooit meer kwijt. Nu kan ik er eindelijk wel over praten, schrijven en schilderen

zonder helemaal dicht te slaan. Ik schrijf dit nu, omdat ik van mening ben, dat we een beetje vergeten zijn wat vrijheid werkelijk betekent. In ieder geval niet, dat je zo maar tegen iemand kunt zeggen 'rot op naar je eigen land'.

+++